

บทนำ

สภาพปัญหาและวัตถุประสงค์

เมื่อเกิดภาวะการขัดกันทางกำลังทหารยอมส่งผลให้ประชาชนพลเรือนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการสู้รบต้องตกเป็นเหยื่อจากสถานการณ์ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะผู้สื่อข่าวที่ต้องปฏิบัติวิชาชีพในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร เนื่องจากผู้สื่อข่าวจะต้องเผชิญกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการทางทหารทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นการตกเป็นเหยื่อของวิถีกระสุนที่เกิดจากการปฏิบัติการทางทหารของภาคีฝ่ายขัดกัน หรือการกระทำโดยเจตนาของสมาชิกกองทัพ กองกำลังเพื่อความปลอดภัย หรือปัจเจกชนในประเทศที่ผู้สื่อข่าวปฏิบัติวิชาชีพ เช่น การฆาตกรรม การลักพาตัว การจับกุมคุมขัง การทรมาน การทำทารุณกรรม การทำให้สาบสูญ เป็นต้น หรือด้วยสถานะของผู้สื่อข่าวอาจทำให้กองทัพสำคัญคิดว่าผู้สื่อข่าวเป็นสมาชิกของภาคีฝ่ายปฏิปักษ์ หรือด้วยเหตุที่ผู้สื่อข่าวเป็นผู้ครอบครองพยานหลักฐานสำคัญในการนำตัวผู้กระทำความผิดฐานอาชญากรรมสงครามมาดำเนินคดีและลงโทษหากมีการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในสถานการณ์เช่นนั้น ดังนั้นกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศจึงเข้ามาให้ความคุ้มครองแก่ผู้สื่อข่าว ไม่ว่าจะผู้สื่อข่าวนั้นจะเป็นผู้สื่อข่าวสงครามที่ติดตามกองทัพ (war correspondents) หรือผู้สื่อข่าวที่ประกอบวิชาชีพอิสระ (free-lance journalists) และไม่ว่าผู้สื่อข่าวจะมีสัญชาติของภาคีฝ่ายขัดกันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือมีสัญชาติของรัฐที่สามโดยมิได้เป็นภาคีฝ่ายขัดกันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม

การให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศจะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ในการนำกฎหมายมนุษยธรรมไปปฏิบัติให้เป็นผลจะต้องอาศัยกลไกทางกฎหมายที่เป็นมาตรการทางกฎหมายของรัฐและการดำเนินการโดยองค์การระหว่างประเทศระดับรัฐบาลและมีไต่ระดับรัฐบาลอย่างไร โดยกลไกทางกฎหมายยอมแสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพหรือข้อบกพร่องได้บ้างไม่มากนักน้อย ดังนั้น การให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษา

ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา วิเคราะห์หลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารที่มีลักษณะระหว่างประเทศ ความรับผิดชอบของรัฐและปัจเจกชนหากมีการละเมิดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายภายใต้พันธกรณีตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และหลักเกณฑ์และกลไกทางกฎหมายดังกล่าวถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด

สมมติฐานการศึกษา

กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารยังไม่เอื้ออำนวยต่อการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวและยังไม่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติมาตรา 79 แห่งพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาฉบับลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการขัดกันทางกำลังทหารระหว่างประเทศ ค.ศ. 1977 อันเป็นมาตรการคุ้มครองผู้สื่อข่าว ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวที่ประกอบวิชาชีพอันมีอันตรายในพื้นที่ที่มีการขัดกันทางกำลังทหารในสถานะพลเรือน โดยมีได้พิจารณาถึงสถานะพิเศษทางกฎหมายอันเนื่องมาจากการประกอบวิชาชีพของผู้สื่อข่าวหรือด้วยเหตุที่ผู้สื่อข่าวเป็นผู้ครอบครองพยานหลักฐานสำคัญในการนำตัวผู้กระทำความผิดฐานอาชญากรรมสงครามมาดำเนินคดีและลงโทษหากมีการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารแต่อย่างใด การกำหนดสถานะพิเศษทางกฎหมายที่มากกว่าพลเรือนให้แก่ผู้สื่อข่าวที่ประกอบวิชาชีพในสถานการณ์เช่นว่านั้นย่อมเป็นการประกันว่าผู้สื่อข่าวจะได้รับความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้การให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการศึกษา

การศึกษาวินิจฉัยฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ เอกสารการประชุมขององค์การระหว่างประเทศ และข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ อาศัยบทบัญญัติของอนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 4 เกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในเวลาสงคราม ค.ศ.1949 และ

พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 1 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากการขัดกันทางกำลังทหารระหว่างประเทศ ค.ศ.1977 เป็นหลักในการศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหาจากกลไกทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหารระหว่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร
2. สามารถเข้าใจถึงกลไกทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร ทั้งที่เป็นมาตรการทางกฎหมายของรัฐในการตรวจสอบติดตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และกลไกทางกฎหมายที่ดำเนินการโดยองค์การระหว่างประเทศระดับรัฐบาลและมีไช่ระดับรัฐบาล เพื่อประกันว่ากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวจะได้รับการเคารพปฏิบัติอย่างแน่แท้
3. ทราบถึงความรับผิดชอบของรัฐและปัจเจกชนต่อการละเมิดพันธกรณีในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร รวมถึงเขตอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี
4. เมื่อทราบถึงกลไกทางกฎหมายต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ว่ากลไกเหล่านั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และหากกลไกเหล่านั้นไม่มีประสิทธิภาพก็แสวงหาวิถีทางในการให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้สื่อข่าวมากยิ่งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย

เค้าโครงการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 บท คือ

บทที่ 1 ศึกษาถึงวิวัฒนาการและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร เพื่อทราบถึงแนวความคิดของประชาคมระหว่างประเทศว่าได้ให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวมากน้อยเพียงใด และทราบถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้สื่อข่าว

บทที่ 2 กลไกทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร ไม่ว่าจะ เป็นมาตรการทางกฎหมายของรัฐ กลไกทางกฎหมายที่ดำเนินการโดยองค์การระหว่างประเทศระดับรัฐบาลทั้งในระดับสากลและระดับภูมิภาค และองค์การระหว่างประเทศที่มีไต่ระดับรัฐบาลว่าจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และมีข้อบกพร่องหรือไม่

บทที่ 3 ศึกษาถึงความรับผิดชอบต่อการละเมิดพันธกรณีในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร ทั้งความรับผิดชอบของรัฐและปัจเจกชน รวมถึงเขตอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งศาลภายในของรัฐที่เกี่ยวข้องและศาลระหว่างประเทศ

บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาจากกลไกทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้สื่อข่าวในภาวะการขัดกันทางกำลังทหาร โดยวิเคราะห์จากกรณีกองกำลังองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือปฏิบัติการทางอากาศต่อสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย กรณีสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่ 2 และกรณีความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและเลบานอน รวมถึงปัญหาจากบทบัญญัติทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษาดังกล่าว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ